

Papjera wó poziciji

Wótnětejšny program a strategija za dłužkodobne zawěšćenje pótrjeby na serbskorěčnych pedagogach w pšedšulskem a šulskem wobłuku ako teke w kubłanju za dorosćonych.

Serbska rěc jo jědro serbskeje identity. Nejnužnejše nadawki dłužkodobneje kulturneje politiki su zawěšće serbskorěčna pedagogika a natwarjenje serbskego rěčnego kubłanja ako teke nałożowanje serbskeje rěcy.

Zawod

Aktiwnje wobkněženje serbskeje rěcy na wušem niwowje jo wuměnenje za jeje nałożowanje we wšednem dnju a dalejdawanje na pšiduce generacije. Centralny nadawk serbskeje pedagogiki jo togodla wótwardowanje žiśi w pšed- a zwenkašulskem wobłuku a zawěšćenje serbskego šulstwa we wšykných šulskich wobłukach. Tam, žož na zakłaže njedosegajucych abo felujucych znajobnosćow serbsčiny we familiji njejo móžne pširodne wuknjenje rěcy, změju wótkubłanje a ceptanje centralnu rolu pšeršednjancu rěcy ako poňogódny komunikaciski srědk. To płaši teke za wuknjenje rěcy w žiśecem starstwje a za dorosćone.

Trajne wukubłanje dosegajucych licbow kompetentnych serbskorěčnych wótkubłanjow a ceptanjow ako teke jich zasajženje we wótwardowanju serbskorěčnych žiśi su togodla nejwažnejšy faktor za zawěšćenje kulturnego traša serbskeje nacije, kenž jo zakokulony ako celostatny nadawk we wustawoma Bramborskeje a Sakskeje.

Wót Sakskego kabineta 23.08.2016 wobzamknjony „paket napšawow za dobywanje pedagogiskego personala w serbskem sedleńskem rumje“ dej se togodla raznje ako předny dobry kšac póstrowiš a pódpěrowaś, aby se juž 2017/18 pšeršiwio demografiski zawinowanemu felowanju ceptanjow w górnoserbskich šulach statkowało.

Dej se wótcakaś do kótareje měry toś ten paket napšawow móžo skóro wótwónožeś juž dłužku wobstojece strukturne felowanje serbskich ceptanjow, tak až wupad wucby abo wupad kulturnych wucbnych pórucenjow w Sakskej móžo se wobejś a k tomu kwalitatiwnje a kwantitatiwnje rozšyrjone pórucenja mógu se realizěrowaś. Z toś tym paketom napšawow njejo dojspjone dolnoserbske šulstwo w Bramborskej, w kótaremž dajo grozecy njedostatk ceptanjow we wšykných šulskich wobłukach ako teke chroniske felowanje serbskorěčnych wótwardowanjow (pšedšulskich a w horše) cečeje łužyce.

Aktualna situacija pokazujo, až kubłanje serbskorěčnych pedagogow njewótměwa se na wšykných rowninach ako jo w zawěšćeńskem planje za pótrjebu pedagogow. Zasajžowanje južo danych žělowych mócow w njeserbskem wobswětu a w administraciji pógóršyjo dalej nježyconych problemow.

Nětejšna organizacija kubljanja serbskorěcných pedagogow jo wjadła k njedosegajucemu zastaranjeju serbskeje pśedšulskeje pedagogiki a šulskego systema. Wupad specializěrowanych institutow za wuknjenje rěcy, wobgranicowane móžnosći dalejkubljanja z restriktiwnym pśistupom, njedosegajuce wuběžowanje ako teke njedostatk celkowneje koordinacije su znamje nětejšneje situacije, kótaraž póstupujo pśešiwo žyconemu konsoliděrowanju serbskeje kultury w Sakskej a Bramborskej.

Zawěšćenje dlujkodobnego funkcioněrujucego šulstwa za Serby ako rownopšawny statny lud w Bramborskej a Sakskej jo celotowarišnostna zagronitosć a we wuspěšnem paže wupokaz za wuspěch nimskeje demokratije.

Togodla dej se pominaš, až se nětejšna praksa do pšašanja stajijo. Koordiněrowana a wutrajna strategija za dobywanje, wukubljanje ako teke zasajženje serbskich pedagogow pó pótrjebje se pórucyjo.

Toš ta strategija wopśimjejo na jadnom boce wótnětejšne napšawy a na drugem wutrajne strukturne napšawy.

Wótnětejšne napšawy:

I. Šula

- Wusměrjone angažěrowanje danyh serbskich pedagogow w serbskem šulstwje tak malsnje ako móžno.
 - Serbske ceptarje ze sorabistiskeju abo slawistiskeju uniwersitneju slězynu a maminorěcne serbske ceptarje z drugimi pśedmjatami.
 - Hynakše rozdźelenje: Angažěrowanje aktiwnych ceptarjow a ceptarkow jano w serbskej wěcnej wucbje. W nuznem paže na rozdźělных šulach, aby se wupad serbskeje wucby miniměrował. Paralelne dosegajuce zastaranje šulow ze serbskim pórucenim ze serbskorěcnymi ceptarjami drugih pśedmjatow.
 - Wudobywanje serbskorěcných ceptarjow:
 - Administratiwna rezerwa: Zasajženje serbskich pedagogow z aktualnje njepedagogiskim žěłom (na pś. w šulskej administraciji) w praktiskej wucbje.
 - Rezerwa z migracije: Znowawudobywanje wušěgnjonych ceptarjow ze Sakskeje a Bramborskeje. Zmóžnjenje dalejwježenje jadnego ewentuelnego wobstojecego zastojniskego statusa drugih zwězkowych krajow. Dalšne dostawanje wobstojecego myta ako pomoc pśi pśešěgu.

- Rentnarska rezerwa: Wudobywanje fachowych ceptarjow w rentnarskem starstwje. K tomu dej wobstojaš atraktiwne ředowanje za pśiduće woblicenje renty (na pś. dwójne płašenje pśidatnych powołańskich lět) abo pśidatne zapłašenje k poľnej renše.
- Diferencěrowane a atraktiwne zestajone programy za wótnabocnikow za serbskich mamnorěcnych ze se góžecymi studijnymi wótzamknjenjami. Pśi tym dej se glědaš na indiwiduelnje danych pedagogiskich zamóžnosćow (na pś. z akademiskeje pedagogiki abo socialneje pedagogiki, abo teke w ramiku wuceńskich probow), na miniměrowanje formalnych pówołański pśidružnych pominanjow, kenž konterkarěruju wuspěch napšawy pśi rekrutěrowanju. Pśi adekwatnem wugbanju, krotkocasnje same zapłašenje ako pla regularnje wukubłanych ceptarjow z pódobnymi pówołańskimi nazgónjenjami.

Stawne pśizwólenje studijných zachopjeńkarjow bžez aktiwnych serbskich abo słowjańskorěcnych znajobnosćow na studium sorabistiki, stawne natwarjenje wótpowědneje funkcioněrujućeje řecneje didaktiki. Stawne pśiwzeše studijných zachopjeńkarjow, bžez serbskich abo słowjańskorěcnych znajobnosćow na studium sorabistiki, stawne twarjenje wótpowědneje funkcioněrujućeje řecneje didaktiki.

- K tomu:
 - Rownostajenje serbskeje wucby z drugimi pśedmjatami, teke gaž wucba se wótměwa jano fakultatiwnje z organizatoriskich pśicynow (to groni wutrajnosć pórucenjow, zawěšćenje dalejwježenje pśez nosarje). „Druga krajna řec njejo daniž wóľbne pórucenje pśi řednem wjedrje daniž cas za manewrěrowanja z góžinami.“
 - Pšawo skjaržby serbskorěcnych ceptarjow, w paže až se ceptař(-ka) žyćy serbsku wucbu pódáwaš.
 - Proaktiwne planowanje, koordiněrowanje a wježenje danych kapacitow pśez serbskich zagronitych w Sakskej a Bramborskej, w kooperaciji ze Serbskim Šulskim Towaristwom.

Nasajženje jadnogo ombudsmana, za registrěrowanje brachow (statistika wupada wucby, deficitne zasajženje danych ceptarjow, šulske konflikty pśi implementěrowanju serbskeje wucby)

 - Profesionalne wurědne ředowanje za serbske šule (wótwónoženje minimalneje licby wuknikow za zestajenje jadneje ředownje abo wólažcenje zestajanja ředownjow z minimalneju licbu wuknikow, zmóžnjenje šulowanja w bliskosći žiši w sedleńskem rumje).
 - Centralna datowa banka z wšyknyimi aktiwnyimi ceptarjami: Teke ako w nimskich šulach dej se – pśi pśizjawjenju pótrjeby pśez staršejšych – wuknjenje serbskeje řecy

ako cuzeje rěcy a w bilingwalnej wucbje zmóžniš. KUŽDY JADNUČKI powědař rěcy jo tak gódny, až dej za to tu móžnosć na danem šulskem stojnišću dostaš. Tam, žož 2plus njejo etablěrowany (to groni žedna stawna pótrjeba paralelnje k danej nimskej wěcnej wucbje), dej jedna centralna datowa banka toś tu pótrjebu zapókšyś. Zarucenje wucby teke za jednotliwych wuknikow bužo móžno, njewótwisnje wót dłujkodobnosći pótrjeby, což zastup k realizěrowanju serbskeje wucby na jednotliwych šulach rozsudnje wólažcyjo.

II. **Žiśownja a hort**

- Prioritne zasajženje serbskorěcnych wótkubłarjow w žiśownjach a hortach ze serbskorěcnym pórucenim w komunalnem abo statnem nosarstwje.
- Pšawo skjaržby za kwalificěrowane serbskorěcne wótkubłarje, pši wobstojecem žycenju wótkubłarkow, žěłaś w serbskich pórucenjach, tak dłujko ako w statnych abo komunalnych institucijach eksistěruju liche městna.
- Zawěsćenje, wustawkowe a budgetowe pšawniske zmóžnjenje wjelikomyslnego zasajženja maminorěcnych rěcnych kmóťšow bžez formalneje pedagogiskeje kwalifikacije w žiśownjach a hortach ze serbskorěcnym pórucenim k aktiwnemu pósrědnjenju znajobnosći wšednje rěcy a k wudobywanju trěbnych rěcnych rumow.
- Napóranje organizatoriskich wuměnjow za efektiwne pšedšulske pósrědnjanje rěcy (kšute póšěgowe kupki, dosegaujece wótkubłarske wugótowanje).
- Wobstawne wugódnosenje wuspěcha jednotliwych žiśi w pórucenjach Witaj-projekta a wobšyrne dalejkubłanje wótkubłarjow.

Strukturne napšawy:

Aktualna situacija:

- Pšistup k pšiswójenju rěcy:

Tuchylu wótměwa se pósrědnjanje serbskeje rěcy głownje w familijach, w žiśecem starstwje teke z wuspěchom we WITAJ-wótwardowarnjach respektiwnje w serbskorěcnych pórucenjach w šuli. Za starješe pak stoje jano rěcne kurse z niskeju frekwencu k dispoziciji (na pš. raz wob tyžeń w jadnom kwartalu), kenž zwětšego njejsu dosegaujece, aby se dojspiła wšedna rěcna zamóžnosć. Tejerownosći njamógu se woglědaś ako pšawidłowne pórucenja intensiwne kurse Serbskego instituta, kenž se póbituju w dwójolětnem rytmu, dla niskeje frekwency, małeje kapacity a pómjeńšoneje wobměry. Žiśi měšanych familijow z jadnym starjejšym mógu serbski nawuknuś, tak dłujko ako njeserbskorěcny starjejšy akceptěrujo serbsku atmosferu, a w idealnem paže teke serbski wuknjo. Za wusoko motiwěrowane a rěcne politiski centralna kupka njeserbskich starjejšych w měšanych manželstwach, kenž rěcne wuwisě pšidučeje generacije wobwliwuju, eksistěrujo tencas žeden kurs za

krotkocasnje a intenziwne wuknjenje rěcy. To same płaši za dorosćone Serby bžez aktiwnych rěcných zamóžnosćow abo druge, wědomnostnje zajmowane.

- Pšistup k ceptarskemu wukubljanju / Organizacija ceptarskego wukubljanja

Wustawna kulturna wušnosť nimskich zwězkowych krajow wugranja se praktiski w kompetencach za rěc, šulu a wusokošulske kubljanje. Za praktiske zawupytnjenje toś teje kulturneje wušności twóri kuždy zwězkowy kraj swóje ceptarje sam.

Wukubljanje ceptarjow w Bramborskej jo wuwzešnje na Podstupimskej uniwersiše zakokulone, kótaraž ma teke renoměrowany Institut za slawistiku. Toś ten institut póbitujo studijne směry za ceptarje pólišćiny a rušćiny. Serbski jo w Bramborskej domorodna słowjańska rěc, stakim stoj w zagronitosći bramborskeje kulturneje wušności, a njamóžo se na tej uniwersiše daniž wuknuś, daniž wobstoj móžnosť za studěrowanje ceptarstwo w tej rěcy.

Wukubljanje pšedmjatowych ceptarjow za serbsku wucbu se tencas póbitujo w celem swěše ekskluziwnje na Instituše za sorabistiku na Lipšćańskej uniwersiše w Sakskej.

Hynac ako pla ceptarskich studijnych směrow pólski abo ruski, kenž se póbituju na Podstupimskej uniwersiše abo na Drježdžańskej techniskej uniwersiše bžez pšistupowych wuměnjenjow, pomina se Institut za sorabistiku pšedznajobnosći, což krejz móžnych studijnych procowarjow njepšigódnje wobgranicowane. Kwalificěrujuce wuknjenje rěcy za zajmcow bžez pšedznajobnosćow se njepóbitujo.

Koncentrěrowane změny wuměnjenjow za imatrikulaciju abo studijnego pórěda w zmysle móžnego rozšyrjenja studentskego potenciala, ale teke management kwality pórucenjow laže w awtonomnem wobłuku kompetencow Filologiskeje fakulty Lipšćańskeje uniwersity.

Toś ta jo pak ze spóčetnych tši profesurow instituta dvě šmarnuła, resp. drugim institutam „wuwownała“ a jo měła wótgłěd, Institut za sorabistiku Institutoju za slawistiku pódrédowaś, což njeby wóznamjenilo žedno pólpšenje.

Faktiski njama mimo Bramborskeje teke Sakska tuchylu žednu móžnosť, swóju wustawopšawnu zagronitosć za serbsku rěc a kulturu aktiwnje zawupytnuś, pšistup do studija ceptarstwa wólažcyś a jogo kwalita zawěšćić.

- Wědomnostna sorabistika a filologija

Mimo Instituta za sorabistiku w Lipsku eksistěrujo Serbski institut (Budyšin a Chóšebuz) ako jadnučka institucija, kenž se zaběra wědomnostnje ze serbskeju rěcu a kulturu. Institut za sorabistiku je wutwarił zaběranje z mjeńšynowymi a regionalnymi rěcami powšyknje do jadnego dalšnego šěžyšća gładajucy na pšewidne pówołańske wuglědy za sorabistow, a rěducěrowane personalne wugótowanje. Pšez to raži se, wuspěšnje tšeše srědki se pšiswójiś a dalšny krejz zajmcow do studiuma sorabistiki pógnuś, pši comž – na zakłaže felujucego

personalnego wugótowanja – njebudu dojspjone rěcne znajobnosći, kenž su gózece za wuceński amt.

Serbski institut wiži swój nadawk we wopisowanju serbskeje kultury něnto a w zachadnosći. Wědomnostne aktiwity instituta koncentruju se – wótglědajucy wót wobžěłanja słownikow a wěstych digitalnych pórucenjow – głownje na dokumentaciju stawizniskich a psibytnostnych rěcnych situacijow w zmysle sebjemuzealizěrowanja.

Žedna z dweju institucijowu njepóbituju pšawidłowne, aktiwne pósrědnjanje rěcy abo se zaběra konkretnje z praktiskeju konsolidaciju respektiwne rewitalizaciju serbskeje rěcy z wědomnostneje perspektiwy. Wobstojeca monopolizacija wobeju institucijowu zadora produktiwnemu wědomnostnemu wuběžowanju a intelektualnemu diskursoju, kenž by wjadł k atraktiwizěrowanju sorabistiki a wudobywanju nowackow. Felujuce žěłowe perspektiwy wjedu k wótdrogowanju južo kwalificěrowanych sorabistow do drugih pówołanjow abo do wukraja. Glědajucy na wobgranicowanu licbu eksistěrujucych, fachowje kwalificěrowanych serbskich ceptarjow a docentow jo toś ta situacija eksistencielnje grozeca.

I. Napšawy za wuknjenje rěcy

Centralne pominanje jo, strukturelnje póšěžony psístup k efficientnemu wuknjenju rěcy w dorosćonem starstwje ned wótwónožes.

Założenje a zawěsćenje permanentnego rěcneho kursa za dorosćone za malsne a intensiwnje nawuknjenje wšednych rěcnych znajobnosćow jo centralny nadawk jadneje zaplanowaneje kubłańskeje politiki. Pórucenje musy casowje a pó wopšimješu pšawje individualizěrujobne byś, aby familiarne ako teke pówołańske rěcne znajobnosći jednak efficientnje pósrědnjaś. Mimo toho musy akademiske rěcne pósrědnjenje intensiwěrowane a dalej wuwite byś.

Glědajucy na wobgranicowanego potenciala maminorěcnych a akademiski kwalificěrowanych ceptarjow su napominane, aby identificěrowali aktiwne pósrědnjenje rěcy ako prioritny nadawk jich pówołanja a na jich stojnišću póbitowaś.

- Serbski institut (SI), Budyšin a Chóšebuz

Serbski institut jo jaden zwenkauniwersitarny institut w pšawnej formje jadnogo towaristwa. Člonki towaristwa su kraja Sakska a Bramborska, ako teke Założba za serbski lud. Głowne spěchowanje póchada jano ze srědkow załožby. Směrnica za žěto Serbskego instituta jo kuratorium z wósym głosami, z kótarychž styri słušaju krajoju Sakska, dwa Bramborskej, jaden Załožbje a jaden wubranemu člonkoju zgromažiny. Serbski institut ma ako licha akademiska institucija dosć kwalificěrowanego akademiskego personala za pósrědnjenje wšyknych sorabistiskich kompetencowych stopjenjow, rownož gaž njewobstoj žedno promocijske a habilitaciske pšawo. Wugódnosćenje pšez Wědomnostnu radu 2013 jo centralny wóznam Serbskego instituta za serbsku naciju pódšmarnuło, ale – wótglědajucy wót rěcywědnje –leksikografiske žěta, zwěsćuju pak bejne deficity psí organizaciji, koncepciji,

metodice a zamóžnosť za konkurencnosť slěženjow Serbskego instituta. Teke na financěrowanje pšez Założbu glěda se problematiski.

Realizacija wědomnostnje funděrowanego aktiwneho nadawka za pósrědnjenje kultury, inkluziwnje zagroniteje role we rěcnem a ceptarskem wukubłanju póbitujo SI notnu perspektiwu, jogo eksistencu dlujkodobnje wobtwarźiš a zawěsćiš.

Założenje permanentnego póručenja za dorosćonych z kursami wšykných schójžeńkow kompetency na stojnišću Budyšin a didaktiske metodiske wuwijanje dej kuratoriumoju ako napołożk słužyš.

- Institut za sorabistiku, Lipsk

Dalšne pominanje jo etablěrowanje proaktiwneho rěcnego pósrědnjanja na niwowje comne za wuceński amt za studentow k zmóžnjenju studiuma bžez pšedznajobnosćow, ako teke realizěrowanje stawneho póručenja za dorosćonych za njeuniwersitne wobžělniki na stojnišću Lipsk.

- Rěčne šule

Ze Šulu za dolnoserbsku rěc a kulturu w Chóšebuzu eksistěrujo jedna pšikładna institucija pó wopšimješu a organizaciji, kenž pósrědnja aktiwne dolnoserbskorěčne znajobnosći. Šula lažy w komunalnem nosarstwje města Chóšebuz a jo pšipóznata zjawna dalejkubłańska institucija. Wukubłańske póručenja dopońnju mjazynarodnje certificěrowane standardy a budu nadregionalnje pórucone.

Za aktiwne wuknjenje rěcy pomina se krotkocasnje napóranje pódobneje šule za górnoserbsku rěc pó bramborskem pšikłaze. Taka šula tuchylu njeeksistěrujo. Ako preferěrowane stojnišće dej krajowa stolica bys. How bydle někotare stotki maminorěcných Serbow, głownje w měšanych familijach z wusokeju pótrjebu pósrědnjenja rěcy (žiši w rěcnje sensibelnem starstwje). Prezenca a pšistupnosť serbskeje kultury w krajnej stolicy by był wótpowědny wuraz kulturnopolitiskeje zagronitosći Lichego stata za swóju drugu krajnu rěc a w pšibytnej situaciji wažne wuznaše ku kulturnej wšakorakosći. Ako nosař pšizo město Drježdžany abo teke Lichy stat do pšašanja.

Samostatna srježžołužyska warietětnosć serbskeje rěcy jo pólskej rěcy wósebnje pódobna a póbitujo togodla dobre móžnosći za pšezgranicne sobužěto. Rownocasnje grozy krotkowidna, niceńska strukturna politika toś tu žywu rěc a kulturu znicyś. Aby se zadoralo grozecemu a njewrośnemu zgubjenju, pórucyjo se samostatna rěčna šula za srježžoserbšćinu na stojnišću Slepe w statnem nosarstwje.

II. Ceptarske wukubłanje a wědomnostna sorabistika

Centralne pominanje jo wótněntejšne liberalizěrowanje wuměńjenjow pšistupa za studium ceptarstwa na Institutě za sorabistiku w Lipsku a natwarjenje cełkowneje kwalificěrujuceje rěcneje didaktiki, ako jo to etablěrowane w studijnych směrach za druge słowjańske rěcy.

Za zawupytnjenje kulturnopolitiskeje zagronitosći Bramborskeje za awtochtony lud Serbow pomina se załoženje profesury za dolnoserbsku rěc a kulturu abo sorabistiku. Toś ta dej na Instituše za slawistiku na Podstupimskiej uniwersiše zakokulona byś a šěžyšća deje rěcne pósřednjanje, wukubłanje ceptarjow ako teke rěcna rewitalizacija byś.

Ako wuraz wuznaša Sakskeje napšešiwu swójej zagronitosći za gónoserbsku rěc dej k tomu institut za slawistiku Drježdźańskeje TU jadnu dalšnu profesuru za sorabistiku załožyś, respektiwnje jedna z wobstojecych profesurow dej se pšezwóliś.

Žěłowe šěžyšća deje pósřednjenje rěcy, ceptarske wukubłanje a rěcna psychologija byś.

Toś te napšawy pówušyju tukrajnu kubłańsku kapacitu za serbske ceptarje, wósebnje tola atraktiwnosć sorabistiki ako poňogódny studijny pšedmjat a pšinosowaś k žyconemu wědomnostnemu wuběžowanju.

Toś te napšawy towarišnostnego wužytka, k aktualizaciji slěžeńskich pšašanjow a k stimulaciji nutšikownoserbskego diskursa dejali k tomu sobužěłašerje Serbskego instituta krotkocasnje zagronitostnje w kubłanju studentow na uniwersitnych stojniščach zawězaś.

III. Wósobinska zagronitosć kubłanja a šulstwa

Princip subsidiarnosći jo źinsa pšípóznaty administratiwny koncept a nałożowana praksa na wšykných rowninach Zwězkowego kraja Nimskeje a Europskeje unije. Zakład jo, dopóznaše, až se markowanje wupšawnjonych zajmow tudybytnego docasnego zastaranja nejeficientnejše a nejtuńše w samozagronitosći pótrjefjonych ražijo.

W serbskem šulstwje njenałožuju se tuchylu princip subsidiarnosći scetego. Wopisane felowanje serbskich pedagogow na wšykných rowninach jo stakim direktny wuslědk centralistiskeje administratiwneje praksy, kenž měri se pópšawem pšešiwu principam subsidiarnosći Zwězkoweje republiki Nimskeje, rownocasnje pak njamóžo wunjasć trěbne administratiwne wugbaša.

Togodla naražuju se, až jo wukubłanje serbskorěcnych pedagogow a ceptarjow w zagronitosći serbskich instancow.

K tomu naražuju se, až źinsajšna w Pówołańskošulskem centrumje w Budyšynje (BSZ) integrěrowana Fachowa šula za socialnu wědu zasej ako samostatna serbska pówołańskoserbska institucija etablěrowaś, rozšyrjona z pósřednjenim rěcnych kompetencow za njemaminorečne wuknjeńcow, ako to se tak pšikładnje tšoj w OSZ Chóšebuz za dolnoserbskorěcny wobłuk.

Krajny wokrejs Budyšyn płaši – mimo Zgórjelca – w Lichem kraju Sakska ako strukturelnje nejšlabša strona a togodla dej nejwětšu prioritu za spěchowanje měš. Etablěrowanje jadnej wušej šule abo uniwersity by póbitowała móžnosć, toś tu strukturnu šlabosć wutrajnje pšemósćiś, a w awtochtonej dwójorěcnosći lažecy, hyšći głownje njewužywany potencial wuběrnje a kreatiwnje k celotowarišnostnej lěpšynje zasajziś.

Kompleksna gramatika serbskeje řečy spěchujo logiku a wuknjenje techniskich a pširodnych řečow. Pšiswójžbna bliskosć k pólsćinje a češćinje, ako situatiwna zwěžanosć k tamnejšym nimskim mjeńšinam predestiněrujo Serbow, zwenka „nježelskich řednych nagronow“ centralny pšinosk k pšezgranicnej regionalnej integraciji a k wuwijanju zgromadnego rozměša stawiznow.

Serbski institut móžo pši tom měš kluowu rolu a byš rodna cela pšidueje wušeje šule.

Jadna taka sakska Viadrina dej zmóžniš kubłanje serbskich ceptarjow w Budyšinje w serbskej zagronitosći, a rownocasnje mjazynarodny profil z wucynjatosću w susednych krajach rozwiš. Wopšimješowe šěžyšća deje se natwariš we wobłukach řečy- a kulturowěda, informatika, kulturny management, ako regionalne wuwijanje.

Jadnotliwa dimensija transkulturalnosći a kolektiwne nazgónjenje mjeńšinoweje situacije pširažuju teke šěžyšćowy dypk we wobłukoma psychologija a komunikaciske wědomnosći.

dr. Andreas Kluge

Drježdźany, 24. nowembra 2016